

Resensies/Reviews

- Hammond, Peter. 2004. **Discipleship handbook**.
Cape Town: Christian Liberty books.
(*Robin Gallaher Branch*) 529
- De Klerk, C. 2004. **Gelukkig op my eie. Daar is lewe na
egskeiding**. Pretoria: LAPA Uitgewers.
(*Esmé van Rensburg*) 531
- Naudé, P. 2004. **Drie maal een is een: 'n besinning oor God
vandag**. Vereeniging: CUM boeke.
(*B.J. van der Walt*) 533
- Human, Dirk, Van Rooy, Herrie, Janse van Rensburg, Fika &
Van der Watt, Jan, reds. 2004. **Die multivertaling Bybel**.
Vereeniging: CUM boeke.
(*Francois P. Viljoen*) 535
- Toerien, Barend J. 2004. **Die wegraak van Frans Joosten**.
Pretoria: Protea Boekhuis.
(*Johann W.N. Tempelhoff*) 537
- Van Niekerk, Louise 2004. **In die land van eenoor**.
Pretoria: LAPA Uitgewers.
(*Esmé van Rensburg*) 539
- Maree, Kobus. 2004. **My kind slimmer sonder sukkel**.
Pretoria: LAPA Uitgewers.
(*Pieter van Jaarsveld*) 542

Resensies/Reviews

Practical handbook on discipleship

Hammond, Peter. 2004. **Discipleship handbook.** Cape Town: Christian Liberty Books. 138 p. Price: R68,00. ISBN: 0-9584549-6-5.

Reviewer: *Robin Gallaher Branch*
(Potchefstroom Campus, North-West University)

Discipleship handbook: Making disciples, teaching obedience by Peter Hammond, a well known author, is a very helpful manual for pastors and Christian laity alike. It presents succinct, biblically-based answers and Scriptural references on a variety of questions. Chapter headings on biblical topics include “The fear of God”; “The attributes of God”; “The Ten Commandments” and “What is a Christian?” Chapter headings on issues facing contemporary Christians include “Strategy for living”; “Time management”; “Handling conflict” and “How can I remain positive – in a negative world?”

Discipleship handbook is similar to a catechism and confession of faith in the way it deals with issues and presents selected Scriptures as backing. For example in the chapter “The fear of God”, Hammond writes that there are 278 references to fearing God in the Bible (p. 21). He defines fearing God not only as reverential awe and respect, but also as a fundamental attitude of faith (p. 21). In Proverbs the fear of the Lord is considered the source of wisdom, knowledge, discretion, truthfulness and morality (p. 22).

In “You are what you read”, one of the chapters about contemporary issues, Hammond combines selected quotations from famous people like Descartes, Ralph Waldo Emerson, Socrates, and S.I. Hayakawa with Scripture references (p. 61-63). He follows this pattern throughout his manual. Hammond, unfortunately, does not cite references or give bibliographic credit – these are major omissions. The *Discipleship handbook* also does not contain

footnotes, although it has a bibliography and other recommended resources, as well as eight recommended websites (p. 135).

In “The heart of the matter” Hammond presents his way of proclaiming the Gospel (p. 43-51). He writes that since he has experienced revivals in Romania and KwaSizabantu, it has been very hard for him “to fit back into the shallow and half-hearted state of most churches in South Africa” (p. 43). He advocates a preaching style that condemns sin, teaches the nature of God and stresses the redemption achieved by Christ’s atonement on the cross (p. 43, 45-46). Hammond challenges readers to proclaim the Gospel of Christ faithfully and postulates that the result would be “a purged, purified, prayerful and powerful church – prepared to honour and obey Christ in all areas of life” (p. 51).

In a significant chapter “When all men speak well of you” (p. 101-109), Hammond addresses the problems of how to deal with praise and severe criticism from believers and non-believers. Hammond follows the pattern of stringing together quotations from men like Mark Twain, C.H. Spurgeon and John Calvin and adding Scripture references (p. 101). He notes that gossip remains prevalent within the church and the arrogance, bitterness, jealousy and malice that so often go along with it remains unchallenged (p. 101-102). Hammond defends Martin Luther against the commonly heard charge of anti-Semitism, by quoting Luther’s words:

I would request and advise that one deal gently with the Jews ... if we really want to help them, we must be guided in our dealings with them, not by papal law, but by the Law of Christian love. We must receive them cordially, and permit them to trade and work with us, hear our Christian teaching and witness our Christian life. If some of them should prove stiff-necked, what of it? After all, we ourselves are not all good Christians either (p. 104).

He also refers to Luther’s pamphlet against Rabbinic teachings called “On the Jews and their Lies”. Again, Hammond’s defense of Luther and references from Luther’s pamphlet would have packed more weight with proper citations.

This chapter also offers stories from great Christians and stories from the mission field. These stories are largely of Christians slandering and bemoaning the work of fellow missionaries, as in the case of the conflicts faced by William Carey and his co-worker, John Marshman, in Serampore, India, Hudson Taylor regarding the China Inland Mission and David Livingstone, during his Zambezi expedition (p. 105-107). Hammond also includes stories of the conflict faced by

Samuel Marsden, Spurgeon and George Whitefield (p. 106-107). Some critics call Marsden a hanging judge and a religious hypocrite, Hammond instead, praises him as a great missionary who saw 98% of the Maoris embrace Christianity in his 31 years of service in New Zealand (p. 106-107). Again, the omission of citations diminishes the impact and credibility of Hammond's writing.

Hammond is the author of six books, including *Biblical principles for Africa and holocaust in Rwanda*. *Discipleship handbook*, his seventh book, is more like a set of easily studied notes. Although a reader may wish for more commentary on the topics mentioned, you may well appreciate the book's outline format and its grouping around topics. *Discipleship handbook* gives a reader the feeling that Hammond felt rushed to get the book in print and into the hands of those on the frontline of mission work. Nonetheless, it is a fine tool for both sermon outlines and quick answers to difficult and thought provoking questions from those hearing the Gospel for the first time.

Vroue en egskeiding

De Klerk, C. 2004. **Gelukkig op my eie. Daar is lewe na egskeiding.** Pretoria: LAPA Uitgewers. 160 p. Prys: R79,95. ISBN: 0 7993 3343 3.

Resensent: *Esmé van Rensburg*
(Skool vir Psigo-Sosiale Gedragwetenskappe,
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit)

De Klerk stel dit duidelik in die inleiding ("Ter oriëntering", p. 6) dat dié werk geskryf is vanuit 'n "eva-sentriese benadering", maar ook dat die boek bedoel is vir vroue wat egskeiding beleef of beleef het. Die titel en inleiding van die boek skep dus alreeds die verwagting dat die persone wat waarskynlik die boek sal aanskaf, vroue is wat besig is om te skei of dié wat deur die proses van egskeiding gegaan het.

Ongelukkig verloor De Klerk alreeds in die eerste hoofstuk sommige van sy lesers. Vroue wat deur egskeiding gaan (wat meer waarskynlik die boek gaan aanskaf, as vroue wat al 'n paar jaar

geskei is) is gewoonlik so getraumatiseer dat hulle dringend op soek is na antwoorde. Deur sy boek dus te begin met 'n historiese siening van patriagie (alhoewel korrek, interessant en waar) en hoe dit 'n effek het op die moderne samelewing en denkprosesse, kan daartoe lei dat 'n hele klomp potensiële lesers kan voel “dit is nie op my situasie van toepassing nie” en dus nie verder lees nie.

Hoofstuk 2 is meer relevant. In hierdie hoofstuk poog De Klerk om die reaksie van die vrou tydens en na egskeiding te normaliseer. Elke vrou is uniek en sal dus unieke reaksies toon. Dit behoort vir vroue wat in die proses van egskeiding is, 'n gerusstelling te bied dat daar nie sogenaamde “regte” of “verkeerde” reaksies is nie. Twee baie belangrike reaksies wat De Klerk ongelukkig nie in hierdie hoofstuk verreken nie – dit word eers in hoofstuk 7 behandel – is woede en die intense vrees wat vroue met kinders het dat hul kinders “gaan kant kies”. Alhoewel hierdie emosies normaal is, kan dit ongelukkig lei tot erge psigopatologie in die vorm van die ouervervreemdingsindroom. Dit sou sinvol gewees het indien De Klerk die simptomatologie hiervan ook hier kon uitspel, sodat die vrou in hierdie posisie sensitief kan wees daarvoor. Die skrywer kon hierdie hoofstuk baie meer uitgebrei het deur ook te verwys na ander reaksies, soos gevoelens van stigmatisering en hooploosheid, asook psigosomatiese reaksies.

In Hoofstuk 3 fokus die skrywer op die heelwordproses. Dit is positief dat De Klerk die proses verduidelik in terme van afwisselende fases en dit dus sodoende normaliseer. In hierdie hoofstuk bespreek die outeur die herstelproses en gee waardevolle riglyne vir die hantering van teenstrydige emosies en ervarings – hy noem dit “wow”-sensasies en “oeee”-ervarings. Die hoofstuk is veral waardevol omdat De Klerk gebruikmaak van gevallestudies waarmee die meeste vroue sal kan identifiseer.

Die bespreking van die kerk (en meer spesifiek, die Nederduitse Gereformeerde kerk) se standpunt oor egskeiding is debatteerbaar. De Klerk se interpretasie van die Bybelse standpunt verskil van die tradisionele siening van die kerk en kan vir die meeste vroue baie gerusstellend en bevrydend wees. Die dilemma ontstaan egter dat die vrou in 'n bepaalde kerk moet funksioneer, waar die predikant moontlik die “tradisionele standpunt” inneem en in dié proses dus die vrou wat besig is om te skei, juis deur hierdie standpunt wegdryf. Hoofstuk 4 is van kardinale belang veral vir beraders en kerkleiers.

Die insluiting van 'n gedeelte oor egskeiding en die reg (Hoofstuk 5) is waarskynlik vir die meeste vroue irrelevant. Die vrou wat besig is

om te skei, sal hierdie tipe inligting by haar regsverteenwoordiger kry. Vir die vrou wat reeds geskei is, is die regsaspek van egskeiding in 'n groot mate water onderdeur die brug.

Hoofstukke 6-9 bied sinvolle riglyne aan die vrou oor hoe om haar lewe te herkonstrueer na egskeiding. In hierdie hoofstukke gee De Klerk waardevolle wenke oor die heropbou van 'n sosiale netwerk, die herstel van 'n eie identiteit en die herbouing van haar verhouding met God.

De Klerk het hierdie boek gebaseer op sy D.Th-verhandeling. Hy moes egter vooraf besluit het wie sy fokusgroep gaan wees – die vrou in die proses van egskeiding sal Hoofstukke 2, 3, 4, 6, 7, 8 en 9 relevant vind, terwyl die hulpverlener veral Hoofstukke 1 en 5 ook nuttig sal vind.

My grootste kritiek teen hierdie werk is dat dit onlogies gestruktureer is. In Hoofstuk 3 fokus De Klerk op die heelwordproses, dan verskuif hy na die Bybelse standpunt in Hoofstuk 4, na die juridiese aspekte van egskeiding in Hoofstuk 5 om dan in Hoofstukke 6 en 8 weer te fokus op die heelwordproses.

Alhoewel die onderwerp en inhoud van die boek mooi potensiaal het en daar beslis 'n behoefte aan sulke tipe boeke bestaan, was dit in geheel ietwat teleurstellend en het die verwagting wat deur die titel geskep word nie gerealiseer nie.

Die beeld van God vir die moderne Christen

Naudé, P. 2004. Drie maal een is een: 'n Besinning oor God vandag. Vereeniging: CUM boeke. 204 p. Prys: R89,95.
ISBN: 1-7000-074-7.

Resensent: *B.J. van der Walt*
(Skool vir Filosofie, Potchefstroomkampus,
Noordwes-Universiteit)

Hierdie boek is 'n poging om 'n baie sentrale en moeilike saak, naamlik ons Godsbeskouing, in 'n nuwe, moderne en bevatlike trant vir die byderwetse leser te verduidelik. Die eerste afdeling van

hierdie “teografie” is ’n biografie. Dit bevat ’n interessante beskrywing van hoe die skrywer self op heel konkrete wyse gedurende sy lewe verskillende beelde van God gevorm het. Op boeiende wyse gee hy flitse uit sy kinderjare, sy deelname aan die Jeug-tot-Jeugaksie, as student in Stellenbosch, onder die Vendas in Sibasa, sy oorsese studies in Utrecht, Nederland, sy lewe as predikant in Somerset-Wes en uiteindelik as professor in Toegepaste Etiek aan die Universiteit van Port Elizabeth. Die tweede afdeling van die werk (p. 90-203) bestaan uit ’n meer sistematiese besinning oor die mens se fokus op God.

Die waarde van die eerste gedeelte van die werk is dat die oorspronklike, boeiende aanpak die leser laat wonder wat die meer sistematiese afdeling gaan oplewer.

In Hoofstuk 1 van hierdie tweede afdeling kritiseer die skrywer ter inleiding tereg die antroposentriese (mensgesentreerde) karakter van baie vorms van die Christendom. Moderne bestuursmodelle wat onkrities op die kerk toegepas word, lei ook tot Godsverduistering. Mense en groepe “annekseer” God vir hul eie doeleindes en maak só moderne afgodsbeelde. Om dié tendese teen te werk, stel Naudé twee dinge voor: ’n Terugkeer na die visies oor God, soos wat dit in die ryk belydenisskrifte van die kerk deur die eeue vergestalt is en ook ’n terugkeer na die Bybelse openbaring oor God drie-enig. In die loop van die betoog word eksegetiese van toepaslike Skrifgedeeltes gegee asook kommentaar gelewer op aktuele Suid-Afrikaanse vraagstukke, soos die Waarheids- en Versoeningskommissie, VIGS, ensovoorts.

In Hoofstuk 2 (p. 135-162) “Die Bybel as biblioteek oor God”, word op die belangrikste bron van ons kennis van God gefokus – sonder die ontkenning van ander maniere van Godskennis (vgl. p. 138). Reeds hier word daarop gewys dat selfs die kerk(e) hierdie Bybelse Godsbeeld kan verduister. In Hoofstuk 3 (p. 163-203) word dié besinning oor die kerk “Die kerk as spieëlbeeld van God” voortgesit: Hoe moet die kerk God in die alledaagse lewe weerkaats? Die duidelike uiteensetting van die Christelike belydenis dat die kerk een, heilig, katoliek (algemeen) en Christelik moet wees, is waardevol. Op relevante wyse word die eeue-oue belydenis aangaande die kerk toegepas op die kerklike lewe in ons land tans.

Hierdie besondere boek is myns insiens ’n geslaagde poging van die outeur om op ’n verrassende manier in moderne taal en styl (sonder om sy Bybels-gereformeerde oortuigings prys te gee) die sentrale vraag oor hoe ons oor God moet dink vir die “gewone” leser

te verduidelik. Vanselfsprekend sou iemand anders die saak dalk anders aanpak of hier en daar anders formuleer. Ek verleen graag my *imprimatur* aan die inhoud, veral omdat die skrywer twee lyne vashou, naamlik dat hy deurentyd steun op die Skrif en die belydenisse van die kerk en dat hy nie in 'n teoreties-abstrakte teologiese betoog verval nie, maar sy Godsidee voortdurend verbind met konkrete, aktuele, praktiese, hedendaagse probleme. Naudé slaag dus daarin om sowel by-die-Woord as byderwets (by-die-tyd) te wees.

Omdat die boek in 'n vars, boeiende en populêre styl geskryf is deur 'n bekende, opkomende Christendenker, behoort dit wye belangstelling by nie-teologies opgeleide lesers te geniet. Teoloë kan moontlik by die outeur kers opsteek oor die wyse waarop moeilike teologiese temas op 'n bevatlike en relevante wyse vir "leke"-Christene gepopulariseer kan word. Veral vir denkende Christene wat, te midde van die dikwels oppervlakkige Christelike leesstof wat die mark oorstrom na stewiger leesstof soek, is hierdie boek 'n verademing.

Teologiese kennis binne elkeen se bereik

Human, Dirk, Van Rooy, Herrie, Janse van Rensburg, Fika & Van der Watt, Jan, reds. 2004. **Die multivertaling Bybel**

Vereeniging: CUM boeke.

1688 p. Prys: R299,95. ISBN: 1-77000-089-5.

Resensent: *Francois P. Viljoen*
(Skool vir Ou en Nuwe Testament,
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit)

Volgens die redaksionele voorwoord van *Die Multivertaling Bybel* is die doel van hierdie publikasie om as instrument te dien om Afrikaanse Bybelleesers toegang te bied tot vertaalkundige insigte wat andersins beperk sou wees tot persone met kennis van die grondtale van die Bybel. In die inleiding van die publikasie word onder andere gestel dat dit 'n Bybel is om die leser te bemagtig om te besef watter vertaalmoontlikhede elke Bybeldeel het, asof jy

Hebreeus, Aramees en Grieks self kan lees. Die publikasie slaag in 'n beperkte mate in hierdie doel.

Die teks van die 1983-vertaling word volledig aangebied. Alternatiewe vertalings word tussen hakies in die teks self geplaas, direk na die woord of sinsdeel waarvoor dit 'n alternatief is. Die gedeelte waarvoor dit 'n alternatief is, word met 'n swart haarlyn onderstreep, met die alternatief direk daarna in rooi hakies. Die alternatiewe vertaling is só aangebied dat dit die haarlyn-gedeelte vervang en opnuut volle sin maak. Tipes alternatiewe sluit in woorde, leenwoorde wat in Afrikaans geïk geraak het, sintaksis, grammatika, beelde, titels, geldeenhede, inhoudsmate, afstandmate, relasiewoorde en kultureelalternatiewe.

Die feit dat die 1983-vertaling as basisteks gebruik is, kompliseer in 'n mate die alternatiewe vertalings wat gebied word. Die 1983-vertaling is nie deurgaans 'n konsekwente vertaling nie. Op sommige plekke is die vertaling vryer en op ander plekke meer brontaalgeïntereerd. Die gevolg is dat alternatiewe vertalings in *Die Multivertaling Bybel* ook inkonsekwent is – soms vryer as die 1983-vertaling en ander kere meer brontaalgeïntereerd. By sommige alternatiewe vertalings ontstaan die vraag of dit werklik verhelderend is, byvoorbeeld “eg” as alternatief vir “waar” (Joh. 5:32), “niks vermors word” vir “niks verlore gaan” (Joh. 6:12), “agterkom” vir “merk” (Joh. 6:15) om maar enkele te noem. Tog is die alternatiewe vertalings op baie plekke wel verhelderend, byvoorbeeld “geseën wees” vir “voorspoedig maak” (Deut. 12:15), “Asjera-paal” vir “gewyde paal” (Deut. 16:21) en “gawe” vir “bekeerling” (Rom. 16:5).

Naas die vertaalalternatiewe word ook teksalternatiewe gebied. Waar 'n ander waarskynlike tekskritiese lesing 'n beduidende ander verstaan van die betrokke woord of frase kan veroorsaak, word die alternatief in 'n voetnoot weergegee. Hierdie verwysings is by sommige boeke meer geslaagd as by ander. Talle tekskritiese gegewens wat byvoorbeeld in die *Biblia Hebraica Stuttgartensia* en UBS-teks van die Griekse Nuwe Testament aangedui word, word nie in *Die Multivertaling Bybel* hanteer nie. By sommige van die Bybelboeke is die tekskritiese notas wel vollediger, soos by Rut en 2 Samuel.

Kruisverwysings word in 'n middelkolom gegee. Vier tipes verwysings kom voor, naamlik verwysings in dieselfde boek, verwysings in 'n ander boek van die Bybel, aanhalings of toespelings uit die Ou Testament (by die Nuwe Testament) en paralleltekste.

Aan die begin van elke Bybelboek is daar 'n kompakte inleiding wat belangrike inligting oor die boek bevat, byvoorbeeld die skrywer, tyd, doel, omstandighede, belangrike verse, belangrike karakters en sentrale temas. Hiermee saam word ook 'n sketsplan van die betrokke boek gebied.

As redakteurs vir die Ou-Testamentiese deel het professore Dirk Human (UP) en Herrie van Rooy (NWU-Potchefstroom) opgetree. Vir die Nuwe-Testamentiese gedeelte was professore Fika van Rensburg (NWU-Potchefstroom) en Jan van der Watt (UP) die redakteurs. Saam met hulle het 'n aantal vakkundige medewerkers elk onderskeidelik 'n aantal boeke gedoen.

'n Mens sou kon vra of daar werklik behoefte aan so 'n tipe publikasie is, veral so kort na publikasies soos die *Verklarende Bybel* (1989), *Die Bybel in Praktyk* (1993), die *Verwysingsbybel* (1998) die *Bybellenium* (1999) en *Die Bybel A-Z* (2003). Klaarblyklik is hierdie publikasies min of meer op dieselfde mark gerig, naamlik die ernstige Bybelleser of Bybelstudent op 'n intreevlak van die Teologie. Eienskappe soos die kompakte inleiding van elke Bybelboek en kruisverwysings kom in 'n mindere of meer volledige formaat bykans in al hierdie publikasies voor. Die toegevoegde waarde van *Die Multivertaling Bybel* lê myns insiens hoofsaaklik in die alternatiewe vertalings wat direk in die teks gebied word.

Geskiedenis is byderwets

Toerien, Barend J. 2004. Die wegraak van Frans Joosten.
Pretoria: Protea Boekhuis. 61 p. Prys: R75,00. ISBN: 1-86919-054-8.

Resensent: *Johann W.N. Tempelhoff*
(Skool vir Basiese Wetenskappe,
Vaaldriehoekcampus, Noordwes-Universiteit)

Danksy die baanbrekerswerk op die terrein van misdaadgeskiedenis (deur historici soos Robert Ross en Nigel Penn) en ook op die terrein van die plaaslike geskiedenis (deur Nigel Worden) het die vroeë Suid-Afrikaanse geskiedenis 'n nuwe karakter gedurende die afgelope dekade begin kry. In 'n groot mate word hofstukke (in die geval van die VOIC-tydperk is dit die Raad van Justisie se argief)

ondersoek met die doel om die kulturele samehang van 'n vroeë komplekse Suid-Afrikaanse samelewing te ontsluit. Merkwaaardige resultate is reeds verkry. Hoogs onbetroubare getuienis moet binne die raamwerk van kritiese bronbeoordeling nagegaan word en daaruit moet singewing aan die verlede-dimensie gegee word. Net soos in die geval van navorsing oor die geskiedenis van diplomatie en internasionale betrekkinge, word bepaalde eise aan die navorser van misdadigheidsgeskiedenis en plaaslike geskiedenis gestel.

In *Die wegraak van Frans Joosten*, wat ten doel het om 'n sensasionele gebeurtenis in die Kaapse samelewing van die vroeë agtiende eeu uit te lig, gee Toerien die lesers 'n venstervisie op die kompleksiteit van 'n jong samelewing waarin ras en morele oordeel tot verwarrende menslike handeling aanleiding gee.

Toerien vertel op 'n eenvoudige en baie regstreekse manier 'n sensasionele moordverhaal. Dit gaan oor Frans Joosten, 'n agtiende-eeuse boer van die plaas Bartholomeusklip, geleë tussen Wagenmakersvallei en die Land van Waveren (in die huidige Wes-Kaap). Joosten het "verdwyn". Getuienis wat deur die Raad van Justisie aangehoor word, dui daarop dat hy vermoor is – vermoedelik deur sy vrou, Maria ('n nooi Mouton) en die gesin se twee slawe, Titus van Bengale en Fortuyn van Angola. Seks, leuens en wedersydse wantroue in die aangesig van ondervraging deur 'n owerheid, wat in die streng Romeins-Hollandse regsradisie baie swaar strawwe in die reël opleë, maak hierdie 'n verhaal wat enduit die leser se belangstelling sal prikkel.

Toerien verklaar dat hy die boek geskryf het na aanleiding van 'n verkenning van die geskiedenis van die familieplaas, Steenwerk, wat deur sy oupa aan die begin van die twintigste eeu gekoop is. Sy ondersoek het hom vertrouwd gemaak met die herkoms van die plaaslike bruinmense wat op plase werk. Terselfdertyd het hierdie verkenning van die plaaslike geskiedenis (en moontlik ook die herinneringe van die ou inwoners), tesame met die bestudering van die agtiende-eeuse argivale dokumente wonderlike insigte tuisgebring.

Vir die leser word dit spoedig duidelik dat bepaalde opvattinge omtrent ras en egbreuk aan die orde was. Die wonderlike dimensie in die verhaal is dat dit die mens in al sy/haar weerloosheid as emosionele wese blootlê, sonder dat daar oordeel uitgespreek word. Dit gaan oor die regsgronde waarteen die soeke na waarheid aan die verhaal gestalte gee. Terselfdertyd is dit moontlik om kennis te neem van die kulturele stelsel wat die samelewing orden. Dit gaan

oor die mense wat in die skadukant, buite die hoofstroom van die algemene samelewing om, funksioneer en selde in konvensionele geskiedenisboeke figureer.

Vir navorsers op die dissiplinêre terreine van plaaslike geskiedenis, regs-geskiedenis, familiegeskiedenis en die landelike geskiedenis, is *Die wegraak van Frans Joosten* 'n goeie studie en werd om van kennis te neem. Benewens die feit dat dit 'n lekkerleesboek is, breek dié werk 'n lansie daarvoor dat geskiedskrywing 'n wonderlike medium is om 'n geskiedkundige gebeurtenis sodanig te vertel dat dit enige tyd met 'n goeie storieboek kan meeding.

Begrip vir gehoorgestremdes

Van Niekerk, Louise. 2004. **In die land van eenoor.**

Pretoria: LAPA Uitgewers. 190 p. Prys: R89,95. ISBN: 0 7993 3294 1.

Resensent: Esmé van Rensburg
(Skool vir Psigososiale Gedragwetenskappe,
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit)

Die buiteblad van *In die land van Eenoor* is visueel treffend en sal waarskynlik die meeste mense nuuskierig maak oor die inhoud. Die boek kan gesien word as 'n outobiografiese vertelling van Louise van Niekerk se ervaring om 'n groep persone wat gehoorgestremd is op te lei as regisseurs en kameramane vir die televisiebedryf. Die vertelling begin hoe sy hierdie onderneming begin het en geleidelik uitgebrei het, totdat sy 'n span werkers, wat almal gehoorgestremd was, moes bestuur. So vertel sy van Johnny, wat aanvanklik as tolk moes optree tussen haar en die ander persone met gehoorgestremdheid; van Louis, die eerste dowe regisseur; Nenio, wat van Swaziland af kom; Mishavk, die Pool, wat so graag wil deelneem aan die *Gladiators* op televisie, maar wat nie oor die lyf of die gehoor daarvoor beskik nie; Troy, die kameraman en Bennie, met sy oordadigheid met kos, blommerangskikkings, binnehuisversiering en sy eie ietwat maniese gedrag. Van Niekerk slaag daarin om 'n spitsvondige beskrywing van elkeen van die span te gee en die leser kry dus 'n goeie idee van die uiteenlopendheid van die verskillende rolspelers in haar onderneming. Van Niekerk se projek

begin dus as die opleiding van 'n produksie-span en sy vertel op 'n lewendige wyse hoe die projek mettertyd uitgebrei het deur sportmanne te betrek, hoe sy vir Nataniel oortuig het om sy ponie-stert te skenk en die ontstaan van televisieprogramme vir dowe kykers. In die proses het Van Niekerk 'n groter bewustheid vir die behoeftes en problematiek van dowes daargestel. Dit is werklik prysenswaardig.

Van Niekerk se boek bevat waardevolle inligting wat kan lei tot groter begrip tussen die kultuur van die horende versus die kultuur van die dowe. So byvoorbeeld, verduidelik sy op 'n humoristiese wyse waarom dowe persone nie van agter gegryp moet word wanneer 'n mens hulle aandag wil hê nie, hoe om met 'n persoon met gehoorgestremdheid te praat (normale spoed, normale tempo) en die belangrikheid van lig by sosiale byeenkomste waar gehoor-gestremde persone is. Sy sluit ook riglyne in vir die gebruik van 'n tolk (*Guidelines for hearing people using a sign language interpreter*, p. 59) – wat nuttig gebruik kan word vir persone wat met gehoor-gestremde persone te doen kry. Sy sluit ook waardevolle riglyne in waarmee 'n groter begrip en sensitiwiteit vir gehoorgestremde persone ontwikkel kan word (*How to overcome the difficulties with the deaf*, p. 110). Op 'n pittige wyse het sy en die nie-gehoor-gestremde persone in haar span riglyne vir gehoorgestremdes opgestel in die hantering van persone sonder 'n gehoorgebrek (*How to overcome the difficulties with the hearing*, p. 111).

Sy beskryf op 'n humoristiese wyse verskeie insidente van konflik en misverstande tussen die groep wat kan hoor – teenoor die groep wat nie kan hoor nie. So byvoorbeeld beskryf sy op p. 79-80 'n konfliksituasie en hoe moeilik dit is vir persone wat nie kan hoor nie, om met dié wat kan hoor te baklei en omgekeerd. Dit is werklik baie komies.

Van Niekerk neig egter ongelukkig om te veralgemeen ten opsigte van gehoorgestremde persone. So toon sy aan “dowes soek 'n sondebok” (p. 51). Sy maak ook die stelling dat persone met gehoorgestremdheid gesels bo werk verkies (p. 51) en dat dowe persone paranoïes (p. 62) en hiperkrities (p. 170) is. Hiermee kan sy 'n groot groep persone met gehoorgestremdheid/doofheid bepaald die harnas injaag – dit moet onthou word dat sy met 'n spesifieke groep gehoorgestremde persone gewerk het, wat nie noodwendig as verteenwoordigend van die breë populasie gesien kan word nie!

Van Niekerk se skryfstyl is dikwels hinderlik. Haar skryfstyl is soms aggressief, sodat dit vir die leser kan voel of sy woorde, sinne en

paragrafe met 'n masjiengeweer afvuur. Vergelyk byvoorbeeld “Die son gaan binnekort weg wees en die *shoot* is nog nie halfpad nie en dit beteken *pick-ups* more en die begroting is klaar in sy hel in en die *vibe* is nie goed op stel nie en niemand is meer *deaf PC* nie en die *dowe props*-assistent loop amper voor 'n motor in en jy's doof, nie blind nie, maak oop jou oë en dis 'n nagmerrie dié en ek sal wakker word in 'n horende wêreld met 'n horende span ...” (p. 20). Talle voorbeelde van hierdie tipe styl kom in die boek voor – soms strek dit oor 'n volle bladsy. Die doel van hierdie skryfstyl is waarskynlik daarin geleë om die leser die gevoel van die gejaagdheid en angs wat Van Niekerk ervaar het, weer te gee. Deur die herhaling van so 'n skryfstyl verloor dit egter impak en word dit hinderlik.

Van Niekerk se aanvanklike verwysing na haar behoefte om die toilet te gebruik wanneer sy gespanne geraak het, was kostelik, maar deur herhaaldelik daarna te verwys, verloor dit die humoristiese impak en raak dit voorspelbaar (p. 7, 23, 37, 63, 64, 70, 121, 138, 166, 186). So ook raak haar gebruik van Engelse woorde algaande hinderlik en irriterend – *obviously*, iemand *fire*, *designer* handsak, *rape*, *clue*, *comfort*, *boardroom*, *mid-morning snack*, *great*, *deal*, *job*, *sponsor*, *private*, *embarrassing* en nog vele ander – dit skep mettertyd 'n slordige indruk. Haar skryfstyl kan dus sommige lesers in so 'n mate irriteer, dat die waarde van die boek misgekyk kan word.

Dit is moeilik om te voorspel wie die boek sal lees – waarskynlik persone wie se nuuskierigheid geprikkel word deur die treffende voor- en agterblad, of persone in die televisiebedryf, of persone wat te doen het met gehoorgestremde persone of gehoorgestremde persone self. Die laaste groep lesers (gehoorgestremde persone) mag dalk plek-plek geaffronteer word met haar neiging tot veralgemening. Taalpuriste mag dalk so gesteurd wees oor haar taalgebruik, dat die dieperliggende boodskap van die boek misgekyk kan word.

In geheel is die boek tog sinvol, deurdat dit kon bevestig dat persone met gehoorgestremdheid ook suksesvol in die televisiebedryf kan funksioneer en dat “horendes” en “dowes” effektief kan saamwerk in 'n span – mits daar begrip vir mekaar se eiesoortige probleme en behoeftes is.

Ontwikkeling van breinvermoë – belangriker as IK

Maree, Kobus. 2004. My kind slimmer sonder sukkel.

Pretoria: LAPA Uitgewers. 128p. Prys: R69,95.

ISBN: 0 79993 3320 4.

Resensent: *Pieter van Jaarsveld, Tandem Training*
(Bestuurs- en Leierskapsontwikkelingskonsultante)

My kind slimmer sonder sukkel toon aan dat intelligenter-word veel meer beteken as om net die breinvermoë te verbeter. Sukses word bepaal deur 'n verskeidenheid fakore en nie net 'n hoë IK-syfer nie.

Hoofstuk 1 verduidelik die begrip intelligensie en hoe IK getoets word, terwyl Hoofstuk 2 verwys na versnellers om verstandsvermoë te verbeter. Hoofstuk 3 bespreek die belangrikheid van emosionele intelligensie (EI) in lewensukses en die rol wat die ouer speel, terwyl Hoofstuk 4 die verband tussen spanning, angs en intelligensie beskryf. Dit verwys ook na die invloed van selfbeeld en selfkonsep op prestasie. Hoofstuk 5 beklemtoon die belangrikheid van 'n gebalanseerde lewenstyl, deur te wys op die invloed van voeding, sport, lees, TV en musiek.

Die boek is nie alleen gegrond op akademiese en wetenskaplike kennis nie, maar op jare se ervaring. Op 'n baie praktiese, logiese en gestruktureerde wyse toon die outeur aan hoe die hele persoon en nie net die brein nie, intelligenter moet word. Die praktiese riglyne en wenke laat dit eintlik maklik klink – binne die bereik van elkeen.

Almal wat belangstel in intelligensie, soos studente in die opvoedkunde, onderwysers, sielkundiges en leerders, sal baat by hierdie boek vind.

Die boek huldig die standpunt dat die kind wel “slimmer kan word” en dat die ouers 'n groot rol hierin speel. Hierdie standpunt van die outeur word ondersteun. Dit is 'n haalbare doelwit, binne die bereik van die ouers wat dié boek op 'n praktiese en toegewyde manier aanpak.

EI het 'n baie groter invloed op die sukses van die kind as wat IK het – dit word heelhartig ondersteun deur die resensent. Die outeur lewer ook 'n goeie bydrae deur te verwys na die verwantskap tussen

kreatiwiteit en EI – iets wat deur baie erkende skrywers op die EI-terrein buite rekening gelaat word. Dit is baie sinvol dat daar ook verwys word na die belangrikheid van wiskunde en naskoolse moontlikhede. Wiskundige konsepte kan deur die ouers van kleins af gestimuleer word, sodat hulle kinders beter presteer.

Die boek lewer op 'n praktiese wyse 'n bydrae tot die beter verstaan van intelligensie en hoe 'n kind slimmer gemaak kan word.